

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH ZAPROSZENIE – DEBATA DLA SAMORZĄDÓW

- **Co zrobić, by w naszej miejscowości nie powstały takie ośrodki jak Wolicy i Zgierzu?**
- **Co zrobić, by nasi mieszkańcy nie musieli swoich bliskich umieszczać w takich domach?**

Opinią publiczną wstrząsnęły ostatnie ujawnione przez media przypadki łamania praw osób starszych w prywatnych domach „opieki”, które de facto były noclegowniami. W jednym przypadku skończyło się to śmiercią pensjonariuszy. Przyczyna była prosta: osoby te trafiły do placówek, które nie były w stanie opiekować się osobami niesamodzielnymi, wymagającymi całodobowej opieki.

Problem polega na tym, że takie placówki zapewniają lukę na rynku usług opiekuńczych. Nasze społeczeństwo się starzeje, rodziny nie mają ani sił ani środków, by zajmować się seniorami, którzy nie są już w stanie samodzielnie egzystować. Skoro sieć placówek opieki o wysokim standardzie jest za mała (i za droga dla rodzin), szukają innych rozwiązań. Takich, jakie są dziś dostępne.

Problem jest szczególnie dotkliwy na Mazowszu: Warszawiacy mają rodziny w odległych miejscach w kraju. Jeśli chcą się opiekować starzejącymi się rodzicami, szukają dla nich miejsca w pobliżu stolicy. Nie zawsze umieją sprawdzić, czy przedsiębiorca prowadzący „dom opieki” oferuje właściwą opiekę. Dopiero, kiedy dojdzie do nadużyć, sprawa jest publikowana, a **gmina, jej władze i mieszkańcy – publicznie piętnowani**.

SAMORZĄDY MOGĄ TO ZMIENIĆ

Jak? Dzięki współpracy i wdrożeniu – po otwartej dyskusji – rekomendacji ekspertów Rzecznika Praw Obywatelskich. Te rekomendacje skazują, co warto robić u siebie, na miejscu, by osoby starsze mogły mieszkać w swoim domu do końca swych dni. By miały na miejscu opiekunów i wsparcie.

Samorządowcy Mazowsza mogą zarekomendować te rozwiązania innym, bo jako pierwsi będą mogli je ocenić.

- ➔ **DLATEGO** W dniu 25 października 2016 r., w godzinach 11.00 – 14.00 w Zespole Szkół Publicznych w Łazach odbędzie się spotkanie organizowane przez BRPO wspólnie z Urzędem Gminy w Lesznowoli

Celem jest konsultacja prezentowanego w publikacji „System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania”, podejścia do wspierania osób starszych w środowisku lokalnym. **W spotkaniu udział wezmą**

- **dr ADAM BODNAR**, rzecznik praw obywatelskich,
- **MARIA JOLANTA BATYCKA-WĄSIK**, wójt gminy Lesznowola
- **prof. BARBARA SZATUR-JAWORSKA**, współprzewodnicząca komisji ds. Osób Starszych przy RPO
- **BARBARA IMIOŁCZYK**, dyrektorka Centrum Projektów Społecznych Biura RPO,

DZIAŁANIA RPO DOTYCZĄCE NASZEJ STAROŚCI – WASZEJ I NASZEJ.

→ Chodzi o to, by seniorzy mogli zostać u siebie w domu. By tak zmienić ich mieszkania i otoczenie, by mogli – z odrobiną wsparcia – żyć u siebie, w domu?

Rzecznika Praw Obywatelskich wspiera w działaniach na rzecz osób starszych specjalna komisja ekspertów. Jej ostatnim osiągnięciem jest wydana w ubiegłym tygodniu publikacja „**System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania**”. Zawiera listę działań/usług w siedmiu obszarach (od bezpieczeństwa ekonomicznego po mieszkalnictwo).

Łatwo można dzięki niej sprawdzić, co jest do zrobienia w naszym najbliższym otoczeniu, żeby starsi ludzie mogli cieszyć się samodzielnością, a ich rodziny – jeśli nadejdzie czas opieki - nie były przeciążone zadaniami opiekuńczymi. Może być kopalnią dobrych pomysłów do wykorzystania lokalnie i w debatach medialnych.

Eksperci zwracają uwagę, że te działania w najbliższym otoczeniu muszą być bardzo różnorodne i dobrze koordynowane. Nie wystarczy dobry lekarz, jeśli mieszkanie nie jest dostosowane do potrzeb osoby starszej. Nie wystarczy przyjazny dom dziennego pobytu, jeśli nie ma do niego jak dojechać.

Zalecenia ekspertów – autorów publikacji rozpisane są bardzo szczegółowo, ze wskazaniem, kto i jak może się czym zająć. Poniżej tylko skrótowy wyciąg:

ORGANIZACJA DZIENNYCH FORM OPIEKI

Nikt nie chciałby na starość trafić do domu opieki - z dala od znajomych kątów, ludzi, drzew i zwierząt. Jak sprawić, by było to możliwe, choć powoli siły człowieka opuszczają? Kluczem są usługi opiekuńcze.

Usługi opiekuńcze będą zyskiwały na znaczeniu zarówno ze względu na rosnące potrzeby osób starszych, jak i z powodów natury ekonomicznej i związanych z organizacją pracy oraz optymalnym wykorzystaniem kadr.

Zapewnienie właściwej opieki w środowisku zamieszkania może mieć decydujące znaczenie dla jakości życia osoby starszej.

Sieć placówek dziennej opieki musi być w otoczeniu seniora (więc warto zacząć się za tym rozglądać, a samorząd powinien zacząć tworzyć bazę informacji o instytucjach dziennego pobytu, ich ofercie i profilu). Musi być do nich zapewniony dojazd/transport. Te placówki – kluczowe dla tego, byśmy jak najdłużej mogli mieszkać w swoich mieszkaniach – muszą mieć oferty dostosowane do stanu zdrowia i potrzeb seniorów (np. dla osób chorych na chorobę Alzheimera).

Senior powinien mieć dostęp do dopasowanych indywidualnie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, wspierających go w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

- Osoby starsze muszą otrzymywać wsparcie w postaci usług - w zakresie pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej, rozwijaniu kontaktów ze środowiskiem i rodziną.
- Równie ważne są usługi w ramach treningów samoobsługi i umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego oraz umiejętności i funkcjonowania w życiu społecznym.
- Takie instytucje powinny być tworzone w każdej gminie, a także w parafiach.

Ważne, by pamiętać, że opieka nad seniorem to nie jest wyłącznie zadanie jego rodziny, ale całej wspólnoty lokalnej

---

O CZYM WARTO PAMIĘTAĆ?

- O systemie dostarczania posiłków osobom niemogącym samodzielnie ich przygotować.
- O telefonie zaufania dla osób korzystających z usług opiekuńczych.
- O systemie oceny opiekunów środowiskowych dostępny dla osób poszukujących opiekuna (zarówno dla seniora, jak i jego bliskich).
- O rozwoju i wspieraniu wolontariatu osób starszych w obszarze usług opiekuńczych (samopomoc).
- O organizacji opieki krótkookresowej w placówkach świadczących całodobową opiekę (tzw. opieka wytchnieniowa dla krewnych opiekujących się na stałe seniorem).
- O opiece psychologicznej dla bliskich osoby starszej.
- O wypożyczalniach sprzętu medycznego i do opieki nad osobami niesamodzielnymi.
- O bezpłatnej informacji o możliwościach uzyskania pomocy oferowanej przez wolontariuszy (banki czasu wolnego).

Wiele z tych działań to równocześnie doskonały pomysł na aktywność społeczną dla osób ciągle młodych (przynajmniej duchem, jeśli już nie ciałem)

ZDROWIE

Zdrowa starość zaczyna się za młodu, dlatego tak ważne jest popularyzowanie informacji dotyczących prawidłowej diety, dostępu do usług ochrony zdrowia, rehabilitacji.

Dla osób starszych bardzo ważne są – uwaga! – informacje o zajęciach sportowych dla seniorów, o spotkaniach upowszechniających wiedzę z zakresu zdrowego trybu życia, spotkania ze specjalistami, np. dietetykami, rehabilitantami. Do tego dochodzić powinny rzetelne informacje o ryzykach związanych z postępującym procesem biologicznego starzenia się, np. ryzyko upadków i sposoby zapobiegania. Trzeba to wiedzieć, zanim to się stanie!

Zajmij się zdrowiem, zanim ono zajmie się Tobą

OPIEKA GERIATRYCZNA I REHABILITACJA

Osoby będące w zaawansowanym wieku (późniejsza faza starości) potrzebują opieki ze strony lekarza geriatry i współpracującego z nim zespołu opieki geriatrycznej. Leczenie się osoby starszej u kilku specjalistów jednocześnie bez możliwości całościowego spojrzenia na pacjenta i jego problemy zdrowotne może zmniejszać skuteczność terapii.

Osoby z zaburzeniami poznawczymi, zależnie od stopnia nasilenia tych zaburzeń, mogą korzystać z różnych, dostosowanych do ich sytuacji, form wsparcia środowiskowego, zarówno w środowisku zamieszkania, jak i w placówkach półotwartych.

To ważne zadanie dla samorządu lokalnego, a szczególnie dla podległych mu placówek służby zdrowia, ośrodki pomocy społecznej i środki wsparcia działające w systemie ośrodków pomocy społecznej.

To ważne, byśmy wszyscy zrozumieli, dlaczego na już musimy kształcić geriatrów i porządnie ich potem wynagradzać!

PRACA I AKTYWNOŚĆ KULTURALNA. UTRZYMANIE JAK NAJDŁUŻEJ AKTYWNOŚCI, ALE TAKIEJ, KTÓRA DOSTOSOWANA JEST DO WIEKU I MOŻLIWOŚCI, JEST KLUCZOWE DLA DOBREGO SAMOPOCZUCIA.

Co jest potrzebne? Pracodawcy, w tym pracodawcy sektora publicznego muszą doceniać pracę osób starszych. Powinni mieć oni możliwość pracy dorywczej, ale też szkoleń. Informacja o możliwości takiej pracy powinna być łatwo dostępna (np. targi pracy dla seniorów). Musimy wykształcić doradców zawodowych pracujących z osobami starszymi!

Trzeba pamiętać o ułatwianiu seniorom dostępu do oferty kulturalnej, np. poprzez regulowanie zasad odpłatności, ale też przez dostosowanie pory imprez do potrzeb seniorów. **Trzeba pamiętać, że organizatorzy takich imprez mogą korzystać z wiedzy, doświadczenia i umiejętności seniorów.**

Osoby starsze mogą się kształcić, a jeśli nie mogą już tego robić same, trzeba zadbać o to, by miał im kto poczytać i nauczyć, jak się obsługuje nowoczesne urządzenia ułatwiające dostęp do kultury (**uwaga do osób młodych: kiedy będziecie starsi, w obiegu będą urządzenia, których dziś nikt nie jest w stanie**

sobie wyobrazić. Wyjaśniając osobom starszym, jak odtwarzać audiobooka z tabletu, zwiększacie szansę, że kiedyś ktoś opowie wam, jak działa to „coś”).

DOCHODY SENIORÓW. NIE , TO NIE TYLKO EMERYTURY I RENTY

Zapewnienie bezpieczeństwa ekonomicznego polega nie tylko na dostarczaniu środków utrzymania, ale i na ochronie przed ich utratą, której konsekwencją jest ograniczenie możliwości zaspokajania potrzeb.

- Seniorzy będą bardziej aktywni, jeśli lokalna społeczność wprowadzi dla nich ulgi (np. karta seniora). Pomoc społeczna powinna pilnie baczyć, by osoby w trudnej sytuacji materialnej nie pozostawały bez pomocy.
- Ale że wiele zależy od polityki emerytalno-rentowej państwa i polityki płacowej państwa, trzeba o tym głośno i dużo rozmawiać.
- Bezpieczeństwo finansowe seniorów zależy też od ich wiedzy o świecie finansów. Dobra informacja pozwala na zapobieganie oszustwom i wyłudzeniom. Bardzo ważna jest dobra informacja konsumencka.

DLACZEGO RPO ZAJMUJE SIĘ SPRAWAMI SENIORÓW

Rzecznik Praw Obywatelskich jako niezależny organ ds. równego traktowania aktywnie działa na rzecz ochrony praw osób starszych. Jest to **jeden z priorytetowych kierunków interwencji RPO**. Ochrona praw osób starszych jest realizowana na bazie ustawowych kompetencji Rzecznika: wiele zagadnień podnoszonych jest z inicjatywy RPO w aspekcie generalnym – RPO wskazuje, jakie działania należy podjąć w celu zapewnienia skutecznej ochrony wolności i praw człowieka i obywatela. Postulaty mogą mieć charakter legislacyjny (zmiany lub wprowadzenia określonej regulacji prawnej) lub pozalegisłacyjny (np. opracowania i wdrożenia programu działań w danej dziedzinie). RPO dysponuje także środkami o charakterze procesowym (w tym możliwość występowania do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami w sprawach, o których mowa w art. 188 Konstytucji RP).

RPO interweniuje w sprawach indywidualnych na podstawie wniosków, informacji przyjętych w punktach obsługi Interesantów, jak również z urzędu na podstawie m.in. doniesień medialnych. W zakresie spraw dotyczących dyskryminacji, w tym ze względu na wiek, Rzecznik obserwuje jednak problem tzw. *underreportingu*, czyli nieadekwatnej liczby skarg na dyskryminację w stosunku do rzeczywistej skali problemu. **W 2015 r. do Biura Rzecznika wpłynęły jedynie 42 nowe sprawy dot. dyskryminacji ze względu na wiek (na 727 wszystkich nowych spraw dot. równego traktowania).**

MIEJSCE SPOTKANIA:

Spotkanie odbędzie się w segmencie sportowym Zespołu Szkół Publicznych w Łazach ul. Ks. Słojewskiego 1

PROGRAM SPOTKANIA:

25 października 2016 r.

- 11.00 – 11.20** Przywitanie gości – **Adam Bodnar**, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz **Maria Jolanta Batycka-Wąsik**, Wójt Gminy Lesznówola
- 11.20 – 12.20** Prezentacja głównych złożań modelu wsparcia społecznego osób starszych w środowisku zamieszkania. Wartości i zasady stanowiące aksjologiczne podstawy zaproponowanego modelu wsparcia oraz wybrane obszary wsparcia społecznego – **prof. Barbara Szatur-Jaworska**
- 12.20 – 14.00** Dyskusja